

Наталія Єремєєва, радниця
Європейського центру імені
Вергеланда, координаторка Програми
підтримки освітніх реформ в Україні
"Демократична школа"

Христина Чушак, керівниця освітніх
програм Програми підтримки освітніх
реформ в Україні «Демократична
школа»

Юлія Найда, директорка
Всеукраїнського фонду «Крок за
кроком»

Програма
підвищення кваліфікації працівників закладів дошкільної освіти
"Демократичний садочок: комфортне психосоціальне середовище для
всіх і кожного"

Розроблення програми здійснено в межах реалізації Програми "Демократична школа" компонент "Дошкілля" за сприяння державної установи "Український інститут розвитку освіти" та Європейського центру ім. Вергеланда.

Цільова група: педагогічні працівники закладів дошкільної освіти.

Мета полягає у розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, необхідних для створення безпечного психосоціального середовища у закладі дошкільної освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

удосконалення умінь здійснювати діяльність відповідно до пріоритетів державної політики у сфері дошкільної освіти;

підвищення обізнаності щодо успішних методик європейської практики у створенні безпечного психосоціального середовища у закладі дошкільної освіти;

удосконалення вмінь партнерської взаємодії та співробітництва з усіма учасниками освітнього процесу для формуванні цінностей, вмінь, ставлень та знань в умовах дитячого багатоманіття;

удосконалення вмінь забезпечувати безпечне, інклюзивне та орієнтоване на розвиток усіх дітей середовище закладу дошкільної освіти;

удосконалення здатності до навчання й ефективного планування своєї професійної діяльності щодо створення безпечного психосоціального середовища у закладі дошкільної освіти.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності; створення безпечного психосоціального середовища.

Актуальність розроблення типової програми підвищення кваліфікації (далі – Програма) полягає у забезпеченні достатньої кількості кваліфікованих фахівців, які володіють загальними і професійними компетентностями для створення безпечного психосоціального середовища у закладі дошкільної освіти, фокусуючись на досвіді та ціннісних орієнтирах найкращих європейських практик.

Згідно з Європейською рамкою компетентностей для культури демократії, система освіти відіграє ключову роль у формуванні цінностей, вмінь, ставлень та знань, які є необхідними для життя у сучасному багатоманітному, непередбачуваному і мінливому світі. Активна участь дитини, повага до її гідності, можливість обирати, усвідомлення важливості власного голосу є вагомими чинниками формування здорових соціальних навичок, розвитку вільної і впевненої у собі особистості, становлення здобувачів дошкільної освіти як активних громадян. Заклади дошкільної освіти – це стартова платформа для створення демократичного суспільства та розвитку культури демократії. Заклади дошкільної освіти мають сприяти цінуванню багатоманітності, виявленню поваги до кожного/кожної, рівності, сталому розвитку України, формуванню соціально-громадянської компетентності. Основні засади у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної дошкільної освіти здобувачів дошкільної освіти, цінування багатоманітності, виявленню поваги до кожного/кожної, розвиток та підтримку визначаються документами: Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, закони України «Про освіту», "Про дошкільну освіту", "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні", Базовий компонент дошкільної освіти, Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

Програма включає 3 модулі.

Модуль 1. Цінності та компетентності у дошкільній освіті.

Модуль 2. Середовище для розвитку успішної дитини.

Модуль 3. Безпечне психосоціальне середовище.

Модуль 1 втілюється в таких темах:

Ключові поняття для практикування демократії

Цінності та компетентності для культури демократії: сутність і дескриптори.

Формування компетентностей – навчання на основі досвіду

Компетентнісний підхід до проектування навчальної діяльності

Дескриптори, як інструмент для планування, спостереження процесу, оцінювання результату. Формування компетентності для культури демократії з використанням інтерактивних методів.

Модуль 2 втілюється в таких темах:

Середовище дошкільної групи – середовище різноманіття.

Створення середовища, до якого належать усі - середовище для різноманіття.

Різнманіття: додання стереотипів та упереджень. Стереотипи та упередження: вплив на становлення особистості.

Соціальний комфорт в садочку.

Створення безпечного середовища за допомогою правил. Захист дитини від булінгу. Учимо дітей домовлятися та порозумітися в конфлікті.

Створення фізичного середовища у групі, орієнтованій на дитину.

Середовище, яке навчає - основа гармонійного розвитку дитини. Планування осередків діяльності дітей. Організація простору у навчальних осередках.

Модуль 3 втілюється в таких темах:

Емоційне середовище для розвитку дитини

Поняття емоційного середовища. Розуміння емоції дитини. Техніки зцілення для дітей.

Безпека особистісного простору дитини

Особистісний простір дитини. Індикатори особистісного простору дитини.

Навчаємо дитину дбати про особисті кордони. Три кити особистісного простору дитини.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності:

громадянська – здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (ЗК.01);

соціальна – здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (ЗК.02);

культурна – здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, поважати багатоманітність і мультикультурність у суспільстві, здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (ЗК.03).

Професійні компетентності:

організаційна – здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти (А2.2); здатність організовувати ігрову (провідну) і інші види дитячої діяльності та підтримувати види діяльності, ініційовані дитиною (А2.3); здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами (А2.4);

здоров'язбережувальна – здатність організовувати фізично безпечне освітнє середовище (Б1.1); здатність організовувати психологічно безпечне освітнє середовище (Б1.2);

проектувальна – здатність організовувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування (Б2.1);

педагогічного партнерства – здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності (В2.2);

здатність до навчання впродовж життя – здатність до саморефлексії та самооцінювання власної професійної діяльності (Г1.1).

Очікувані результати навчання:

сприяти забезпеченню доступності та якості освіти для здобувачів дошкільної освіти;

здійснювати навчання дітей на засадах компетентнісного підходу;

організовувати діалог і полілог з усіма учасниками освітнього процесу в умовах формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, поважаючи права людини та суспільні цінності;

використовувати успішні методики європейської практики для формування культури демократії у закладі дошкільної освіти;

співпрацювати на засадах партнерської взаємодії та співробітництва з усіма учасниками освітнього процесу щодо формування цінностей, вмінь, ставлень та знань в умовах дитячого багатоманіття;

сприяти створенню безпечного, комфортного та орієнтованого на розвиток усіх дітей середовища закладу дошкільної освіти;

застосовувати техніки та інструменти моніторингу для систематичного відстеження якісних і кількісних показників власної професійної діяльності та рефлексії.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Оцінювання результатів навчання	Усього
Модуль 1. Цінності та компетентності у дошкільній освіті.	4	4		8
Тема 1. Ключові поняття для практикування демократії.	2	2		4
Тема 2. Компетентнісний підхід до проектування навчальної діяльності.	2	2		4
Модуль 2. Середовище, де усі діти успішні.	6	6		12
Тема 1. Середовище дошкільної групи – середовище різноманіття.	2	2		4
Тема 2. Соціальний комфорт в садочку.	2	2		4
Тема 3. Створення фізичного середовища у групі, орієнтованій на дитину.	2	2		4
Модуль 3. Безпечне психосоціальне середовище	4	4		8
Тема 1. Емоційне середовище для розвитку дитини.	2	2		4
Тема 2. Безпека особистісного простору дитини	2	2		4
Усього	14	14	2	30

Програма реалізується в межах використання практичного онлайн курсу, що розміщений за адресою <https://e-learning.theewc.org/course/view.php?id=24> Онлайн курс розроблений у рамках Програми підтримки освітніх реформ в Україні "Демократична школа", яку реалізує Європейський центр ім. Вергеланда та Міністерство освіти і науки України у партнерстві з Всеукраїнським фондом "Крок за кроком" та фінансується Міністерством закордонних справ Норвегії. Курс містить відео, додаткові матеріали й тести, які складають теоретичну складову підвищення кваліфікації за цією Програмою. Практична складова підвищення кваліфікації реалізується через фасилітативні онлайн заняття, що будуть проводитись тренерами Всеукраїнського фонду "Крок за кроком".

Основна література

1. Використовувати кожен ситуацію для навчання: як працюють дитячі садочки в Польщі. URL: <https://nus.org.ua/articles/vykorystovuvaty-kozhnu-sytuatsiyu-dlya-navchannya-yak-pratsyuyut-dytyachi-sadochky-v-polshhi/>
2. Дати дітям бути дітьми. Як працює дошкільна освіта у Фінляндії. URL: <https://nus.org.ua/articles/daty-dityam-buty-ditmy-yak-pratsyuye-doshkilna-osvita-u-finlyandiyi/>
3. Дошкільна освіта Норвегії: як дітей навчають відповідальності й самостійності. URL: <https://nus.org.ua/articles/doshkilna-osvita-norvegiyi-yak-ditej-navchayut-vidpovidalnosti-j-samostijnosti/>
4. Ключові показники якості дошкільної освіти URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdeditions/335/>
5. Стандарт дошкільної освіти Норвегії URL: http://ussf.kiev.ua/images/project-54/Norway_DO.pdf
6. Стандарт дошкільної освіти Швеція (частина 1). URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdbookletsprograms/336/>
7. Стандарт дошкільної освіти Швеція (частина 2). URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdbookletsprograms/337/>
8. Що таке якісна дошкільна освіта URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdeditions/334/>
9. Стандарти громадсько-активної школи: залучення батьків: навчально-методичний посібник / Товкало М.Я. Під заг. ред. Даниленко Л.І., - К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. - 66 с.
10. Інструмент демократичного розвитку школи: практичний посібник / Мажена Рафальська, Андрій Донець, Марта Мельникевич-Чорна, Ірина Сабор, Христина Чушак. Під наук. ред. Мирослава Товкало, Тетяна Філіпенко. - Європейський центр імені Вергеланда, 2019. - 34 с.

11. [30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина](#): посібник / авт. кол. : Ольга Боярчук, Наталя Герасим та ін. - Посібник створений в рамках Програми підтримки освітніх реформ в Україні “Демократична школа” (2017-2021), яка реалізовується Європейським центром ім. Вергеланда у співпраці з Міністерством освіти і науки України та Радою Європи за підтримки Міністерства закордонних справ Норвегії.
12. [Рамка компетентностей для культури демократії](#): том 1. Контекст, концепції та модель / Мартин Барретт Луїза де Бівар Блек Міхаель Бірам та ін. Наук. ред. українського тексту Рамки : Оксана Овчарук, Мирослава Товкало, Христина Чушак. - Європейський центр ім. Вергеланда, 2018 - 79 с.
13. [Скажи своє слово](#) : посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті
14. Ляльки з особистими історіями (ляльки – персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини. URL: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/08/Lyalky-z-osobystymy-istoriyamy-lyalky-persony.pdf>
15. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів з проведення ранкової зустрічі (ФК "Крок за кроком") URL: <https://www.slideshare.net/ssuser491ed5/ss-106857207>
16. Carol Seefeldt, Sharon D. Castle, Renee D. Falconer (2013). Social Studies for the Preschool/Primary Child (eTextbook)
17. ISSA. Компетентні педагоги 21 століття: Принципи якісної педагогіки, документ який визначає якісну педагогічну практику під час роботи з дітьми від 3 до 10 років та їх сім'ями для кращої підтримки розвитку та добробуту дитини https://www.issa.nl/quality_principles
18. Дайте своїй дитині найкращий початок: створіть фундамент для якісного навчання <http://www.ussf.kiev.ua/ccdbookletsprograms/319/>
19. [Інструмент демократичного розвитку школи](#): практичний посібник / Мажена Рафальська, Андрій Донець, Марта Мельникевич-Чорна, Ірина Сабор, Христина Чушак. Під наук. ред. Мирослава Товкало, Тетяна Філіпенко. - Європейський центр імені Вергеланда, 2019. – 34 с.
20. Стандарти громадсько-активної школи: залучення батьків: навчально-методичний посібник / Товкало М.Я. Під заг. ред. Даниленко Л.І., - К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. - 66 с. <http://www.ussf.kiev.ua/scdeditions/237/>
21. Стандарти громадсько-активної школи: партнерство: навчально-методичний посібник / Ткаченко Л. М. Під заг. ред. Даниленко Л. І., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. — 42 с. <http://www.ussf.kiev.ua/scdeditions/231/>
22. Співпраця між домом і школою. Вправи, приклади, ідеї та стратегії. Посібник містить практичні рекомендації щодо розробки програми

співпраці між закладом освіти та громадою та інші ресурси, які можуть використовуватися закладами освіти, чийми цінностями є цінності відкритого, демократичного суспільства. Саме такі цінності забезпечують право голосу усіх у вирішенні питань якості освіти, управління, використання ресурсів, що будуть служити найефективнішим способом для дітей, педагогів, батьків, усіх членів громади <http://www.ussf.kiev.ua/scdeditions/169/>

23. Софій Н. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Н. Софій, Ю. Найда // Київ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unicef.org/ukraine/media/4726/file/Середовище,%20що%20належить%20дітям.pdf>.